

บทความวิจัย

การจัดการตนเองและการจัดการภายในครอบครัวของครูสตรีมุสลิมสมรส ที่นำไปสู่ครอบครัวอบอุ่น: กรณีศึกษาจังหวัดยะลา

นัชชีมา บาเกาะ*, ดุซฎี โยเหลา**, วิชุดา กิจธรรรม***, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ****

*นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**รองศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

***อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

****อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบรายกรณีศึกษา (Case Study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย องค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่นตามการรับรู้ของครูสตรีมุสลิมสมรส และเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่เกี่ยวกับการจัดการตนเองและการจัดการภายในครอบครัวของครูสตรีมุสลิมสมรสที่นำไปสู่ครอบครัวอบอุ่น คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง เป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพครู มีบุตรและใช้ชีวิตครอบครัวไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวอบอุ่นตามการรับรู้ของครูสตรีมุสลิมสมรส คือ ครอบครัวที่อยู่บนพื้นฐานของอิสลาม มีวิถีการดำเนินชีวิตตามศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้ และองค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่นประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้สึกที่มีต่อครอบครัว และด้านการแสดงออกทางพฤติกรรม อันได้แก่ การมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน การใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว การปลูกฝังเรื่องศาสนา การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การแสดงความรักในครอบครัว และการมีจิตช่วยเหลือสังคม

เงื่อนไขที่เกี่ยวกับการจัดการตนเองของครูสตรีมุสลิมสมรสที่นำไปสู่ครอบครัวอบอุ่น เกิดจากสาเหตุภายในบุคคลที่มีลักษณะนิสัยเป็นผู้นำ และมีวินัยในตนเอง และเกิดจากสาเหตุภายนอกบุคคล อันได้แก่ การได้รับแบบอย่างจากบุคคลในครอบครัว การมีบทบาทหน้าที่ในวัยเด็กและการจัดการเวลาได้ดี สำหรับเงื่อนไขที่เกี่ยวกับการจัดการภายในครอบครัว เกิดจากสาเหตุภายในบุคคลที่มีลักษณะของความเป็นผู้นำ และมีวินัยในตนเอง และเกิดจากสาเหตุภายนอกบุคคล อันได้แก่ มีการวางแผนชีวิตครอบครัว การปรับตัว การแก้ปัญหาด้วยศาสนา วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร มีหลักการใช้ชีวิตครอบครัว และจัดการเวลาได้ดี

คำสำคัญ: ครอบครัวอบอุ่น การจัดการตนเอง การจัดการภายในครอบครัว ครูสตรีมุสลิมสมรส

Research

*Self Management and Family Coping Toward a Happy Warm Family of
Muslim Married Female Teachers: a Case Study of Yala Province*

ABSTRACT

This research is a qualitative case study research. The research aimed to find out meaning and elements of a happy warm family as perceived by Muslim married female teachers and to find out conditions associated with self-management and their management within the family that leading to a happy family. Three Muslim female teachers in some certain areas of three southern border provinces of Thailand were selected through purposive sampling technique. The samples must be married for more than 5 years and have at least 1 child in the family. The in-depth interview and content analysis were used for data collection and data analysis respectively.

The research found out happy family as perceived by Muslim female teachers is based on the Islamic teachings and leading the Islamic way of life. Happy family consists of two elements; the emotional ties of family and the behavioral expression, including delineating clear role and responsibilities, spending enjoyable-time together, communication in the family, religious orientation, interactions between the family members, expression of love in the family and encouraging the public mind.

The conditions associated with self-management of Muslim married female teachers that lead to a happy family consist of the internal causes, i.e. leadership traits and self-discipline and the external causes, i.e. good role model of the family members, gender role development in childhood and effective time management. As for the conditions related to management within the family, leadership characteristics and self-discipline are found to be the internal causes whereas family planning, family adaptation, religion-based problem solving, child raising methods, adhering the moral principles pertaining to family life and good time management found to be the external causes.

Key words: *Happy Family, Self Management, Family Management, Muslim Female Women Teachers*

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่เป็นหลักสำคัญที่สุดของสังคม ทำหน้าที่หล่อหลอมและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ให้แก่สมาชิกของครอบครัว ด้วยการอบรมเลี้ยงดูบุตร ให้ความรัก ความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ดังนั้น ครอบครัวจึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลที่สุดต่อชีวิตของทุกคน (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547:1) อย่างไรก็ตามในภาวะสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง ทำให้ปัจจุบันครอบครัวต้องประสบกับปัญหาหลายด้าน อาทิเช่น สมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน ปัญหาครอบครัวแตกแยก เด็กเร่ร่อน เด็กติดยาเสพติด ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความอบอุ่นของครอบครัว

การมีครอบครัวที่ดีจึงมีความสำคัญต่อสังคม ซึ่งครอบครัวที่ประสบความสำเร็จหรือครอบครัวอบอุ่นนั้นมีลักษณะหลายรูปแบบและแตกต่างกันไปตามบริบทของครอบครัวแต่ละครอบครัว ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้ครอบครัวอบอุ่นได้เกิดจากบทบาทสตรี หากสตรีมีบทบาทมากขึ้นในการดูแลครอบครัวและสามารถจัดการภายในครอบครัวได้ ก็จะส่งผลดีต่อตนเองและชีวิตครอบครัว แต่สำหรับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากปัจจัยและปัญหาครอบครัวทั่วไปแล้ว ยังมีปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้คนในพื้นที่แห่งนี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตามท่ามกลางภาวะปัญหาต่าง ๆ ยังมีครอบครัวหลายครอบครัวที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบดังกล่าวได้อย่างสงบสุข ตัวอย่างเช่น ครูสตรีมุสลิมสามารถดูแลจัดการชีวิตส่วนตัวและชีวิตครอบครัว ให้เป็นครอบครัวที่อบอุ่นและผลิตสมาชิกที่ดีออกสู่สังคมได้อย่างน่าชื่นชมผ่านกระบวนการจัดการภายในครอบครัวด้วยการนำหลักคำสอนของศาสนาอิสลามมาใช้ในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการจัดการตนเองและการจัดการภายในครอบครัวพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษางานวิจัยทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการจัดการตนเองของผู้ป่วย หรือการที่ครอบครัวช่วยดูแลจัดการสมาชิกครอบครัวที่เจ็บป่วย ตามแนวคิดของดูเวล (Duvail, 1977) แบ่งการจัดการเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านเศรษฐกิจและด้านแรงงาน และตามแนวคิดของเคอร์ตินและคณะ (Curtin et al, 2003) ให้แนวคิดการจัดการตนเองออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการตนเองในการดูแลสุขภาพ และองค์ประกอบด้านการจัดการตนเองเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความหมายและองค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่นตามการรับรู้ของครูสตรีมุสลิมสมรสเป็นอย่างไร และเงื่อนไขอะไรที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการตนเองและการจัดการภายในครอบครัวของครูสตรีมุสลิมสมรสนำไปสู่ความเป็นครอบครัวอบอุ่น โดยถอดบทเรียนครูสตรีมุสลิมที่ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการตนเองและการจัดการภายในครอบครัวที่ประจักษ์ชัดว่าเป็นครอบครัวที่อบอุ่นสามารถยืนหยัดและดำรงอยู่ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมและจัดการกับปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ จนครอบครัวประสบความสำเร็จหลายด้านและเป็นครอบครัวที่มีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาค้นหาความรู้ความจริงในเชิงลึกถึงชีวิตครอบครัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร ผ่านการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและองค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่นตามการรับรู้ของครูสตรีมุสลิมสมรส และเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตนเองและการจัดการภายในครอบครัวของครูสตรีมุสลิมสมรสที่นำไปสู่ความเป็นครอบครัวอบอุ่น

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสำคัญต่อการสร้างเสริมและพัฒนาครอบครัวมุสลิมในพื้นที่ความไม่สงบใน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นครอบครัวอบอุ่น และเป็น
ภูมิคุ้มกันต่อปัญหาครอบครัวต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ข้อ
ค้นพบจากการศึกษาความหมายและองค์ประกอบของ
ครอบครัวอบอุ่นตามการรับรู้ของครูสตรีมุสลิมสมรส
รวมถึงเงื่อนไขของอะไรที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการตนเองและ
การจัดการภายในครอบครัวของครูสตรีมุสลิมสมรส
นำไปสู่ความเป็นครอบครัวอบอุ่น สามารถพัฒนาเป็น
คู่มือแนวทางการปฏิบัติของสตรีมุสลิมที่ตั้งครอบครัวใหม่
ในการจัดการภายในครอบครัวที่นำไปสู่ครอบครัวอบอุ่น
อีกทั้งบทเรียนจากการวิจัยจะสามารถให้แนวทางและ
วิธีการ ตลอดจนความหวังและกำลังใจต่อประชาชน ให้
สามารถผ่านวิกฤติครอบครัว และเสริมสร้างครอบครัวให้
มีความสุขมีความอบอุ่น ถึงแม้จะต้องประสบกับปัญหา
ความไม่สงบ แต่ประชาชนในพื้นที่จะได้เห็นและรับรู้ว่
ยังมีครอบครัวสามารถยืนหยัดดำรงชีวิตครอบครัวใน
สถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างมีความสุข

แนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดการจัดการตนเอง
และการจัดการภายในครอบครัว รวมถึงแนวคิด
ครอบครัวอบอุ่น มากำหนดเป็นกรอบในการศึกษา กล่าว
สรุปได้ว่า การจัดการตนเองเป็นสิ่งที่บุคคลสามารถที่จะ
ควบคุมตนเองทั้งกาย จิต และสังคมได้ เรียนรู้ได้ด้วย
ตนเองและสามารถแก้ไขปัญหาเองได้ สำหรับการจัดการ
ภายในครอบครัว เป็นการจัดการทั้งระดับส่วนบุคคล
ระหว่างบุคคลในครอบครัว และทั้งระบบครอบครัว และ
สำหรับแนวคิดครอบครัวอบอุ่น ผู้วิจัยได้ใช้ตามแนวคิด
ของมาเรีย คริสแซน และคณะ (Maria Krysan et
al.1990) เหตุผลที่เลือกเกณฑ์ครอบครัวอบอุ่น ตาม
แนวคิดของมาเรีย คริสแซน และคณะ เนื่องจากเป็น
ตัวชี้วัดที่เป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยโดยหน่วยงานซึ่ง
เป็นที่ยอมรับนั่นคือหน่วยงานด้านการบริการสุขภาพ
และประชาชนของประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงตัวชี้วัด
ดังกล่าวนักวิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ
ครอบครัวอบอุ่นจากนักวิจัยหลายท่าน แล้วสังเคราะห์
เป็น 7 ตัวชี้วัดที่ครอบคลุมกิจกรรมครอบครัว
ประกอบด้วย การสื่อสารภายในครอบครัว การสนับสนุน
บุคคลในครอบครัว ความผูกพันของครอบครัว ความ

เข้าใจในศาสนา การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ความสามารถ
ในการปรับตัว การแสดงการชื่นชม การแสดงบทบาท
หน้าที่ที่ชัดเจน และการใช้เวลาาร่วมกัน ตลอดจนตัวชี้วัด
นี้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่น
ตามที่นักวิจัยต้องการศึกษาที่มีความครอบคลุมกับชีวิต
ครอบครัวของครูสตรีมุสลิมในทุก ๆ ด้านและสอดคล้อง
กับวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งรายละเอียดเนื้อหาสำคัญของ
วิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการ
วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้
ศึกษาปรากฏการณ์ที่สามารถอธิบายได้โดยผ่านการให้
ความหมายของผู้ให้ข้อมูลหลัก ตลอดจนความคิด
ความรู้สึกต่างๆ ในการจัดการตนเองและการจัดการ
ภายในครอบครัวที่นำไปสู่ความเป็นครอบครัวอบอุ่น
ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้
เลือกใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการดำเนินการ
วิจัยครั้งนี้ เนื่องจากมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทาง
ในการแสวงหาความรู้ความจริงทางสังคมที่เกี่ยวกับ
พฤติกรรมมนุษย์ รวมถึงการรับรู้สภาพจิตใจ ความรู้สึก
การตีความหมายของตนเองที่จะเป็นประโยชน์ต่อการ
ได้มาซึ่งข้อมูลที่ตอบปัญหาการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย
ได้เลือกพื้นที่จังหวัดยะลาเป็นพื้นที่ในการวิจัย เนื่องจาก
พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบที่ส่งผล
กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะจงศึกษา
เฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูสตรีมุสลิมสมรส ซึ่งเป็น
กลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ
เช่นเดียวกัน นอกจากนี้จังหวัดยะลาเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัย
สามารถติดต่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาได้สะดวก
และเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนที่มี
ภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) กลุ่มผู้ให้
ข้อมูลหลักคือ ครูสตรีมุสลิมสมรส ที่อาศัยอยู่ในจังหวัด
ยะลา โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบ
เฉพาะเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental

Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักต้องเป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพครู มีบุตรและใช้ชีวิตครอบครัวไม่ต่ำกว่า 5 ปี สำหรับขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีจำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดและสำหรับเครื่องมือที่ใช้ประกอบการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยมาเป็นเวลา 4 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม - มีนาคม 2556 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสร้างความคุ้นเคยด้วยการพูดคุย ซักถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตในครอบครัว ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าไปศึกษาจริง เมื่อลงสนามและเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองว่าเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษา และมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวอบอุ่น รวมทั้งมีการขออนุญาตบันทึกเสียงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเริ่มด้วยการจัดระเบียบข้อมูล ทั้งในทางกายภาพและในทางเนื้อหา ให้อยู่ในรูปของเอกสารที่เป็นระเบียบและเป็นระบบ จากนั้นจึงแตกข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วทั้งหมดออกมาเป็นหน่วยย่อยๆ ตามความหมายเฉพาะของแต่ละหน่วย โดยผู้วิจัยถอดข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียง ถอดแบบชนิดคำต่อคำ จากนั้นผู้วิจัยเลือกเอาหน่วยที่มีความหมายตรงประเด็นกับเรื่องที่ทำการวิเคราะห์มาให้ชื่อ หรือให้ “รหัส” เป็นการทอนข้อมูลลงกำหนดรหัสสั้นๆ ขึ้นมาแทนความหมายสำคัญที่ข้อความนั้นสื่อออกมา ขั้นตอนต่อมาคือ การนำเอาข้อมูลที่แตกออกเป็นหน่วยย่อยๆ และที่ได้รับรหัสดำเนินการเรียงร้อยแล้ว กลับมารวมเข้ากันใหม่ รวมข้อมูลเป็นกลุ่มๆ ตามลักษณะความสัมพันธ์ที่หน่วยย่อยเหล่านั้นมีต่อกัน เพื่อสะดวกในการอ่านเพื่อหาความหมาย หาข้อสรุปและตีความ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลควบคู่กันไป โดยมีการตรวจสอบภายในและการตรวจสอบภายนอก การตรวจสอบภายในดูว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอและ

ครอบคลุมหรือไม่ ข้อมูลที่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างและสถานที่ที่เลือกมาศึกษาเหมาะสมกับเรื่องและคำถามในการวิจัยเพียงใด และมีการนำเสนอวิธีการ ขั้นตอนของการทำงานในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลไว้อย่างชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้หรือไม่ (ชาย โปธิสิตา, 2548:370) ส่วนการตรวจสอบภายนอก ผู้วิจัยมีการนำเสนอผลการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างที่ถูกต้องศึกษาฟัง และให้มีการวิจารณ์ เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของนักวิจัยว่าถูกต้องหรือใช้ได้ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลมากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาจากผู้ให้ข้อมูลหลายๆ คน เพื่อตรวจสอบดูว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะได้ผลสรุปไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ และเพื่อยืนยันความหมายของข้อมูลรวมถึงได้ข้อสรุปตามความเป็นจริงโดยปราศจากอคติ ดังนั้นการอธิบายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงได้ยกคำพูด (Quotation) ของผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยนี้ได้เข้าใจถึงคำตอบและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลทุกราย โดยจะมีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีการขอความยินยอมก่อนลงมือเก็บข้อมูลสำหรับผู้ให้ข้อมูลทุกคน และมีการชี้แจงรายละเอียดสาระสำคัญของเรื่องที่ทำการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย และวิธีการที่นักวิจัยใช้ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวอย่างเพื่อการเก็บข้อมูล มีมาตรการที่จะรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล โดยจะมีการปกปิดชื่อนามสกุล แต่ใช้นามสมมติขึ้น และการอธิบายผลกระทบที่อาจจะเกิดกับผู้ให้ข้อมูลอันเนื่องมาจากการที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความร่วมมือในการวิจัย ตลอดจนการขอให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 คน เป็นสตรีชาวมุสลิมที่แต่งงานใช้ชีวิตครอบครัวไม่ต่ำกว่า 5 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอายุ

ระหว่าง 32 – 40 ปี เป็นบุตรคนสุดท้องของครอบครัว ประกอบอาชีพเป็นบุคลากรทางการศึกษา และทำงานเพื่อสังคม โดยเป็นคณะกรรมการของชมรมมุสลิมะฮ์ยะลา

1. ความหมายและองค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่น

1.1. ความหมายของครอบครัวอบอุ่น

ครอบครัวอบอุ่นตามการรับรู้ของครูสตรีมุสลิมสมรสมองว่า เป็นครอบครัวที่อยู่บนพื้นฐานของอิสลามที่จะให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักพระเจ้า และที่สำคัญเป็นครอบครัวที่มีวิถีการดำเนินชีวิตหรือการใช้ชีวิตครอบครัวดังเช่นครอบครัวของท่านศาสนาทูตมุฮัมมัด (ซ.ล.) โดยเชื่อว่าปัจจัยเหล่านี้จะทำให้ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข

1.2. องค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่น

ด้านความรู้สึกที่ดีที่มีต่อครอบครัว

ครอบครัวทั้งสามครอบครัวต่างต้องเผชิญกับความยากลำบากในวัยเด็ก ที่ทุกคนจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยเหลืองานครอบครัว โดยผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนสูญเสียพ่อไปตั้งแต่วัยเด็ก แต่ก็มีความรู้สึกที่ว่าตัวเองไม่ได้ขาดความอบอุ่น

ด้านการแสดงออกทางพฤติกรรม

การมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ในวัยเด็กผู้ให้ข้อมูลหลักต่างมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือครอบครัว อาทิเช่น การช่วยแม่ทำงานไปวางขายตามร้านค้าต่าง ๆ ก่อนไปโรงเรียนในทุก ๆ เช้า รวมถึงยังมีหน้าที่ช่วยเหลืองานบ้านในการดูแลความสะอาดเรียบร้อยภายในบ้าน และหลังจากที่ได้ใช้ชีวิตแต่งงานมีครอบครัว ก็ยังคงมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ โดยเฉพาะในเรื่องของการดูแลสมาชิกในครอบครัว การทำงานนอกบ้าน และการจัดงานภายในบ้าน ส่วนสามีมีหน้าที่หลักในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัวและดูแลความเป็นระบบในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับคำสั่งของอิสลามเกี่ยวกับครอบครัว กล่าวคือ อิสลามได้กำหนดให้ผู้ชายเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานและจัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่ภรรยาและลูกและต้องคุ้มครองคนในครอบครัวให้พ้นจากความชั่วช้าเลวทรามต่าง ๆ ส่วนผู้หญิงนั้นอิสลามได้กำหนดหน้าที่สำหรับการดูแลบ้านช่อง การอบรมและการเลี้ยงดูลูกอย่างดีที่สุด จัดหาความ

สะดวกสบายและความพึงพอใจให้แก่สามีและลูก (มีสลัน มาหะมะ, 2550:96)

“5-6 ขวบ ก็จะต้องเอาข้าวเหนียวไปวางไว้ ต้องเอาข้าวเหนียวที่คุณแม่ทำเสร็จ ซึ่งคุณแม่จะตื่นตั้งแต่ตีสาม แล้วเราก็จะต้องเอาพวกข้าวเหนียว พวกขนมที่เขามักจะกินกัน ตอนเช้าไปวางไว้ที่ร้าน” “กิจกรรมปกติที่เราต้องดูแลที่บ้านคือเรื่องดูแลบ้าน กวาดบ้าน ถูบ้าน”

การปลูกฝังเรื่องศาสนา อิสลามได้กำหนดให้มุสลิมมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กำชับกันในเรื่องของความดีและห้ามปรามความชั่ว และคอยสอดส่องดูแลมิให้ความชั่วเข้ามาในสังคมของตน (มีสลัน มาหะมะ, 2550:99) จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนในวัยเด็กมักจะปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะเรื่องการปลูกฝังเรื่องการละหมาด และการรู้จักพระเจ้า โดยมองว่าการที่สมาชิกในครอบครัวมีหลักคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้าได้ จึงทำให้ซึมซับและตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการนำหลักการทางศาสนามาใช้ในชีวิต

“แม่จะดูแลเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นแกนหลักของบ้าน คือในแนวคิดของแม่คือด้วยคุณธรรมจริยธรรมของแม่มองว่าความดีนี้แหละจะส่งผลให้ลูกๆ ประสบผลสำเร็จในอนาคต”

การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว พบว่าสมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่ปรองดองกัน ไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่มักจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่เสมอ และครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนในปัจจุบันพบว่า เธอและสามีไม่เคยมีเรื่องบาดหมางใจกัน ไม่เคยมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน และมักจะทำกิจกรรมกับลูก ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้ลูก ๆ มีความรู้สึกอบอุ่นใจ มีคนคอยดูแลห่วงใยและเอาใจใส่อยู่เสมอ

“สมัยเด็กๆก็รู้สึกอบอุ่นมาก เราเองตอนสมัยเรียนถ้ามีปิดเทอมเมื่อไหร่ พี่ชายก็

จะมาดูแลเรื่องกิจกรรมว่าน้องๆควรจะมีอะไร
อาจจะเป็นการส่งให้ไปเข้าค่าย ค่ายฝึกภาษา”

การสื่อสารในครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิก
ในครอบครัวมักจะมีการปรึกษาหารือ พูดคุยกันอยู่เสมอ
โดยในวัยเด็กจะเป็นการพูดคุยเรื่องการทำขนมขาย และ
การพูดคุยเรื่องการเรียน และที่สำคัญสิ่งที่มีจะคุยกันเป็น
ประจำก็คือ การพูดคุยเรื่องศาสนา เนื่องจากผู้เป็นแม่จะ
คอยปลุกฝังให้การอบรมในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมอยู่
เสมอ และปัจจุบันครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนก็
ยังคงมีการสื่อสารพูดคุยกัน โดยช่วงเวลาที่มีการพูดคุยกัน
มากที่สุด ก็คือช่วงเวลาของการทานอาหารพร้อมกัน
รวมทั้งช่วงเวลาที่ไปจับ-ส่งลูกไปโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของ รัตนา จันทรเทาว์ และวิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา
(2547) ที่ศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวชนบทอีสาน ซึ่ง
พบว่า สมาชิกใช้รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวมากที่สุด
คือ การสื่อสารแบบเผชิญหน้า การสื่อสารผ่านกิจกรรม
ภายในครอบครัว และช่วงเวลาที่สมาชิกในครอบครัวสื่อสาร
กันมากที่สุดคือ ช่วงเวลาที่เกิดกิจกรรมในครอบครัว

“ส่วนใหญ่จะเป็นเวลาทานข้าว จะ
เป็นการพูดคุยแล้วก็จีบซา ส่วน
กิจกรรมเราก็ยังมีการจัดปาร์ตี้
เหมือนใช้ชีวิตในวัยเด็กยังไงยัง
งั้น”

การแสดงความรักในครอบครัว พบว่า
ครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนในวัยเด็ก พ่อกับ
แม่ไม่คอยจะแสดงความรักให้ลูกๆ ได้เห็น แต่ผู้ให้
ข้อมูลหลักทั้งสามคนก็รับรู้ได้ว่าคนในครอบครัวต่างรัก
และห่วงใยเสมอ เพียงแต่ไม่กล้าที่จะแสดงความรักโดย
การแสดงออกให้เห็น และเมื่อได้ใช้ชีวิตครอบครัวเป็น
ของตนเอง พบว่าจะมีการแสดงความรักโดยการกอด
การหอมแก้ม ระหว่างพ่อแม่ลูกเป็นประจำทุกวัน พวกเขา
เฝ้ามองว่ามันเป็นสัมผัสทางใจที่ให้ความอบอุ่น ซึ่งการ
แสดงความรักให้ลูก ๆ ได้เห็น เพื่อให้ลูก ๆ รู้ว่าการกอด
กันเป็นเรื่องปกติของคนในครอบครัว

“ ก็จะมีการสละม ทักทาย มีการกอด
กัน หอมกัน ทั้งสามคนเลยพอคุณแม่พอ
มาหอมคุณแม่ ลูกก็มีความสุข”

การใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว ช่วงเวลาที่
สมาชิกทุกคนในครอบครัวใช้เวลาด้วยกันมากที่สุด คือ
ช่วงเวลาของการรับประทานอาหารร่วมกัน ครอบครัว
ของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนในวัยเด็ก ผู้เป็นแม่จะต้อง
จัดอาหารเข้าให้สมาชิกทุกคนได้ทานพร้อมกัน เป็น
การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พบปะ พูดคุย และ
ปรึกษาหารือกันในครอบครัว และเมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง
สามคนแต่งงานมีครอบครัวแล้ว ก็ยังคงทำหน้าที่ในการ
จัดอาหารที่จะต้องให้สมาชิกในครอบครัวได้ทานอาหาร
พร้อมกัน ผู้ให้ข้อมูลบางคน มีการใช้เวลาครอบครัวโดย
การทำกิจกรรมกับลูก โดยการช่วยลูกสอนอ่านอัลกุรอาน
สอนละหมาด อ่านนิทานให้ลูกฟัง ซึ่งสอดคล้องกับ
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรี
แห่งชาติ (2539: 21) ที่ได้กล่าวถึงการใช้เวลาด้วยกันใน
ครอบครัวว่าเป็นสิ่งสำคัญโดยการรับประทานอาหาร
พร้อมกัน การดูโทรทัศน์ การจัดปาร์ตี้ในบ้าน หรือการไป
ท่องเที่ยวด้วยกันทั้งครอบครัว ล้วนเป็นกิจกรรมที่จะ
ส่งเสริมให้สัมพันธ์ภายในครอบครัวใกล้ชิดและ
อบอุ่นมากขึ้น

“แล้วก็ต้องจัดให้ลูกๆได้ทานอาหารเข้า
ร่วมกัน เป็นอาหารเข้ากับอาหารค่ำ

คือวงล้อมของครอบครัวที่เราจะได้มาเจอหน้า
กันแล้วเราจะได้ปรึกษาหารือกัน

แล้วเราจะได้มีการวางแผนว่า ใครจะเลือก
เส้นทางเดินใด แล้วใครต้องการความ
ช่วยเหลือจากพี่น้องท่านไหน”

การมีจิตช่วยเหลือสังคม จากการศึกษาพบว่า
ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนยังจะต้องทำหน้าที่ในการ
ช่วยเหลือสังคมด้วย โดยการเข้าไปเป็นสมาชิก
คณะกรรมการของชมรมมุสลิมะฮ์ (สตรีมุสลิม) ประจำ
จังหวัดยะลา ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมเป็นประจำที่
เกี่ยวกับสตรีและเยาวชน นอกจากนี้แล้วผู้ให้ข้อมูลหลัก
บางคนยังได้รับเชิญเป็นวิทยากรตามงานต่าง ๆ และเป็น
ผู้จัดค่ายเยาวชน นอกจากนี้แล้ว สามียของเธอก็ยังเป็น

ผู้ให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมนอกบ้าน และยังมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสังคมเช่นเดียวกัน และทำให้ลูก ๆ ของเธอทราบว่าการทำงานเพื่อสังคมเป็นสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในชีวิตของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาเรีย ครีแซน ที่กล่าวว่าครอบครัวที่ประสบความสำเร็จนั้นจะไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือแยกตัวออกจากสังคม แต่ครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์หรือการเชื่อมต่อกับสังคมโดยรวม จะสามารถส่งเสริมให้ครอบครัวประสบความสำเร็จได้ (Maria Krysan et al, 1990:9)

“ อันนี้ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่เขาขอความช่วยเหลือเป็นช่วงๆ เช่น จัดค่ายต่างๆ เป็นวิทยากรในการบรรยายเรื่องต่าง ๆ รับเชิญเป็นพิธีกรบ้าง ซึ่งมีการสลับสับเปลี่ยนกันไป ตามวาระความเหมาะสม ซึ่งก็จะมีชมรมมุสลิมะฮ์ยะลาที่เป็นคณะกรรมการอยู่ ”

2. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตนเองของครูสตรีมุสลิมสมรส

ข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ เงื่อนไขที่ทำให้ครูสตรีมุสลิมสมรสสามารถจัดการตนเองได้ เกิดจากสาเหตุทั้งภายในบุคคลและสาเหตุภายนอกบุคคล โดยสาเหตุภายในบุคคล ได้แก่ 1) **มีลักษณะนิสัยของความเป็นผู้นำ** พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนมีลักษณะของความเป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบตั้งแต่เด็ก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนมักจะได้รับควาไว้วางใจจากครูในการให้เป็นผู้รับผิดชอบงานของโรงเรียน โดยการเป็นหัวหน้าห้องเรียน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอยู่เสมอ อีกทั้งการที่ผู้ให้ข้อมูลหลักจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยแม่ทำขนม ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนเอง 2) **ความมีวินัยในตนเอง** เกิดจากการที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับการปลูกฝังและเห็นแบบอย่างจากคนในครอบครัว ถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ และขยันอดทนของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดู และเป็นเด็กที่อยู่ในภาวะเป็ยบของโรงเรียน รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด

สาเหตุภายนอกบุคคลที่ทำให้ครูสตรีมุสลิมสมรสสามารถจัดการตนเองได้มีดังนี้

1) **แบบอย่างจากคนในครอบครัว** จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนจะมีแรงบันดาลใจหรือสิ่งที่ทำให้เธอสามารถจัดการตนเองได้ นั่นคือคนในครอบครัว โดยบางคนเกิดจากแม่ของตนเองที่ทำให้เธอดูเป็นแบบอย่างในเรื่องของการจัดการเวลาในการเลี้ยงดูลูก การจัดการภายในบ้านต่าง ๆ หรือบางคนเห็นแบบอย่างจากพ่อที่เป็นผู้คอยให้การอบรมสั่งสอน เป็นต้น

“ แต่ในความเป็นผู้หญิงของแม่คือแม่จะเป็นตัวแบบที่ดีที่สุดในความคิดของเราะ ก็เลยรู้สึกว่าจะซึมซับจากแม่ จากที่แม่ทำ โดยที่แม่ไม่ได้พูดอะไร ”

2) **บทบาทหน้าที่ในวัยเด็ก** ในวัยเด็กผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนต่างมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือครอบครัว ในการช่วยแม่ทำขนมไปวางขายตามร้านค้าต่าง ๆ ก่อนไปโรงเรียนในทุก ๆ เช้า รวมถึงยังมีหน้าที่ช่วยเหลืองานบ้าน และหลังจากที่ได้ใช้ชีวิตแต่งงานมีครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลหลักก็ยังคงมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ โดยเฉพาะในเรื่องของการดูแลสมาชิกในครอบครัว การทำงานนอกบ้าน และการจัดงานภายในบ้าน

“5-6 ขวบ ก็จะต้องเอาข้าวเหนียวไปวางไว้ ต้องเอาข้าวเหนียวที่คุณแม่ทำเสร็จ ซึ่งคุณแม่จะตื่นตั้งแต่ตีสาม แล้วเราก็ต้องเอาพวกข้าวเหนียว พวกขนมที่เราแม่ก็จะกินกันตอนเข้าไปวางไว้ที่ร้าน ”

3) **การจัดการเวลา** ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนจะมีการจัดการเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือแบ่งบทบาทหน้าที่ได้อย่างดี โดยพบว่าในวัยเด็กทุกคนต่างต้องทำงานช่วยเหลือครอบครัว และเป็นนักรักกิจกรรมของโรงเรียนมาโดยตลอด ดังนั้นจึงต้องมีบทบาทหน้าที่หลายหน้าที่ ผลการเรียนก็อยู่ในระดับดีเสมอ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักเล่าว่าสมัยเรียนมหาวิทยาลัยก็จะมีจัดการแบ่งตารางเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การเรียน การทำงานนอกเวลา ซึ่งทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถที่จะทำหน้าที่ได้หลายบทบาทในคราวเดียวกันได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 18-

27) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเวลาเวลาก็เหมือนชีวิต เมื่อใช้หมดแล้วก็หมดไป การบริหารเวลาก็เท่ากับการบริหารชีวิต และคนที่ต้องการประสบความสำเร็จและความสุขในชีวิตย่อมหลีกเลี่ยงการบริหารชีวิตหรือการบริหารเวลาไปไม่ได้ การบริหารเวลาที่มีความจำเป็นสามารถที่ทำให้ชีวิตของคนเรามีเป้าหมาย ทำให้ชีวิตมีคุณค่า ทำให้ชีวิตมีความสุขและประสบความสำเร็จ

“ เมื่อเรามีการวางตารางเวลาเรียน ทำให้เรามีเวลาชัดเจนว่าเวลาไหนควรจะทำอะไร ”

3. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภายในครอบครัวของครูสตรีมุสลิมสมรส

ข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ เงื่อนไขที่ทำให้ครูสตรีมุสลิมสมรสสามารถจัดการตนเองได้ เกิดจากสาเหตุทั้งภายในบุคคลและสาเหตุภายนอกบุคคล โดยสาเหตุภายในบุคคล ได้แก่ 1) มีลักษณะนิสัยของความเป็นผู้นำ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนมีลักษณะของความเป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบตั้งแต่เด็ก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนมักจะได้รับความไว้วางใจจากครูในการให้เป็นผู้รับผิดชอบงานของโรงเรียน โดยการเป็นหัวหน้าห้องเรียน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอยู่เสมอ อีกทั้งการที่ผู้ให้ข้อมูลหลักจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยแม่ทำขนม ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนเอง 2) ความมีวินัยในตนเอง เกิดจากการที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับการปลูกฝังและเห็นแบบอย่างจากคนในครอบครัว ถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ และขยันอดทนของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดู และเป็นเด็กที่อยู่ในภาวะเปียบของโรงเรียน รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด สาเหตุภายนอกบุคคลที่ทำให้ครูสตรีมุสลิมสมรสสามารถจัดการภายในครอบครัวได้มีดังนี้

1) การวางแผนชีวิตครอบครัว ก่อนที่ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนจะใช้ชีวิตครอบครัวนั้น เริ่มต้นจากการที่จะต้องตัดสินใจแต่งงาน จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนจะไม่มีครอบครัวกัน แต่เกิดจากการที่มีผู้ใหญ่มาทาบทาม ซึ่งพบว่าเหตุหลักในการตัดสินใจเลือกแต่งงาน คือ เรื่องการที่อีกฝ่ายมีหลักคุณธรรม

จริยธรรมพอที่จะนำมาเธอและครอบครัวไปสู่เป้าหมายของอิสลามได้ และเมื่อใช้ชีวิตครอบครัวพบว่าทั้งสามคนมีการวางแผนชีวิตครอบครัวที่ไม่ได้เคร่งครัดนักว่าชีวิตครอบครัวต้องเป็นอย่างไร เป็นเพียงแต่การวางแผนระยะสั้นๆ แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าสิ่งสำคัญคืออยากให้อีกฝ่ายเป็นคนดีตามหลักการทางศาสนา ซึ่งการแต่งงานในอิสลามบัญญัติให้มีการแต่งงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ฝ่ายหนึ่งมนุษย์ดำรงอยู่ และสามารถปฏิบัติตนในฐานะผู้แทนของพระเจ้าบนโลกนี้อย่างต่อเนื่องตลอดไป เกณฑ์ในการเลือกคู่ครองซึ่งมีความสำคัญมากที่สุดก็คือ การพิจารณาจากศาสนาของอีกฝ่ายว่ามีการยึดมั่นในศาสนาที่แท้จริงหรือไม่ ดำรงตนอยู่ในกรอบของศาสนาอย่างน้อยเพียงใด (มัสลัน มาหะมะ, 2552:7-13)

“ ควรที่จะมาบนพื้นฐานของอิสลามนะ ตั้งแต่หากันเลย เรียนรู้ที่จะรู้จักกัน ที่จะแต่งงานกันตามครรลองของอัลอิสลามว่า ยังไงก็ยังไม่แน่น พอเราแต่งงานกันแล้ว แน่นอนที่สุด คือจะต้องอยู่บนพื้นฐานของอัลอิสลาม ”

2) การปรับตัว จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวบางครอบครัวไม่ต้องมีการปรับตัวมากเนื่องจากสองครอบครัวมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่บางครอบครัวก็ต้องมีการปรับตัว เนื่องจากมีความแตกต่างในเรื่องของวิถีการดำเนินชีวิต การคิด การวางแผน แต่ในท้ายที่สุดก็สามารถปรับตัวได้ สำหรับการปรับตัวระหว่างสามีภรรยา นั้น ส่วนใหญ่ไม่ต้องมีการปรับตัวมาก เนื่องจากมีแนวคิดการใช้ชีวิตครอบครัวที่เหมือนกัน แต่ในขณะที่บางคนต้องใช้เวลาในการปรับตัวพอสมควร เนื่องจากมีความแตกต่างกันในหลายเรื่อง แต่เมื่อปรับตัวได้และเข้าใจกัน ก็สามารถใช้ชีวิตครอบครัวได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดครอบครัวที่กล่าวไว้ว่า ความสามารถของครอบครัวในการปรับตัวกับความเครียด เหตุการณ์ที่อาจเกิดความเสียหาย หรือการพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของวงจรชีวิต ถือเป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของครอบครัวเข้มแข็ง (Maria Crysan et al, 1990:8)

“แต่ระหว่างสามีกับเราเอง ถามว่าปรับตัว
เยอะไหม อาจจะเป็นเรื่องรายละเอียด
ปลีกย่อยในความเป็นผู้หญิง ผู้ชาย ผู้หญิง
ซึ่งนอน อยากให้ผู้ชายทำในสิ่งที่โรแมนติก
ผู้ชายก็ไม่เข้าใจผู้หญิง ไม่รู้ว่านอน ก็คือ
ปรับตัวไม่เยอะ”

3) การแก้ปัญหาด้วยศาสนา ผู้ให้ข้อมูลต่างให้
เหตุผลที่เหมือนกันก็คือ การใช้หลักทางศาสนาช่วย
แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยกับการขอพร มอบหมายทุกสิ่ง
ต่อพระเจ้า และการละหมาด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสาม
คนเล่าว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เธอคลายความกังวลไปได้ และ
ปัญหาทุกอย่างจะหายไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ
คำสอนของอิสลามที่กล่าวไว้ว่า มุสลิมจะไม่ใช้ชีวิตอย่าง
คับแคบและเศร้าหมอง ถูกคุมรั้งด้วยสารพันปัญหาและ
จมปลักในความอัปจนที่ไม่สามารถหาทางออกได้ ดังที่อัล
กุรอานกล่าวไว้ความว่า " และผู้ใดผินหลังจากการรำลึก
ถึงข้า แท้จริงสำหรับเขาคือ การมีชีวิตอยู่อย่างคับแคบ
และเราจะให้เขาพินคืนชีพในลักษณะของคนตาบอด (อัล
กุรอาน 20:124)" (มัศลิน มาหะมะ, 2550:109)

“ และเราจะใช้ประเด็นเรื่องศาสนาเป็นหลัก
เรื่องของการอดทน การให้อภัย การขอโทษ
ความรู้สึกพอเพียง”

4) วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง
สามคนใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เหมือนกันคือ การ
เลี้ยงดูลูกด้วยหลักการทางศาสนาเป็นหลัก โดยจะเน้น
การปลูกฝังเรื่องพระเจ้า เรื่องการทำความดี ความซื่อ
การละหมาด การอ่านอัลกุรอาน และผลตอบแทนที่จะ
ได้รับในโลกหน้า เป็นต้น ซึ่งเป็นปลูกฝังลูก ๆ ให้อยู่ใน
กรอบตามแนวทางที่อิสลามได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้อง
กับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรี
แห่งชาติ (2539: 227) ที่กล่าวว่า ในวัยเด็กเป็นวัยสำคัญ
ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา และค่านิยมของ
สังคมจะถูกบันทึกและเก็บไว้อย่างค่อนข้างถาวรจน
กลายเป็นนิสัยประจำตัว อีกทั้งการที่พ่อแม่มีการอบรม
สั่งสอนลูกด้วยการสนับสนุนพฤติกรรมที่อยากให้ทำและ

การห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ต้องการให้ทำ เป็นรากฐานของ
การเกิดมโนธรรมในเด็กอีกด้วย

“เราจะสอนลูกด้วยเหตุผล เราจะสอนลูก
ด้วยคุณธรรมจริยธรรมว่าถ้าลูกทำในสิ่งที่
ดีอัลลอฮ์ก็จะตอบแทนสวรรค์ให้ แต่ถ้าลูก
ทำในสิ่งที่ไม่ดีมีลาอิกัตข้างซ้ายก็จะบันทึก
นะมันก็จะหนักบนตราซึ่งในวันอาคิเราะฮ์
แล้วอัลลอฮ์ก็จะลงโทษ แล้วเราก็จะมีการ
เล่านิทานให้ลูกฟังเรื่องคุณธรรมจริยธรรม
จะมีการสอนให้ลูกรู้ว่าการที่ทำให้แม่
เสียใจอัลลอฮ์ก็เสียใจด้วย”

5) หลักการใช้ชีวิตครอบครัว จากการศึกษา
พบว่าสิ่งที่มีความเห็นสอดคล้องกันก็คือ การใช้หลักการ
ทางศาสนาอิสลามมาเป็นตัวกำหนดในการดำเนินชีวิต
ครอบครัว อิสลามกล่าวถึงการทำหน้าที่ตามบทบาทที่
ตนเองได้รับไว้อย่างไร ก็ต้องทำให้ได้ตามนั้น เช่น
บทบาทหน้าที่ของการเป็นภรรยาก็ต้องทำหน้าที่ในการ
ดูแลสามี ดูแลลูก ดูแลความเรียบร้อยในบ้าน เป็นต้น ซึ่ง
จะเป็นแนวทางให้ครอบครัวมีความสุขและประสบความสำเร็จ

“แน่นอนที่สุดเมื่อเป็นครอบครัวใหญ่ ต้องเทค
แคร์ เอาใจใส่ใจเขาใจเรา ในการที่จะอยู่
ร่วมกัน”

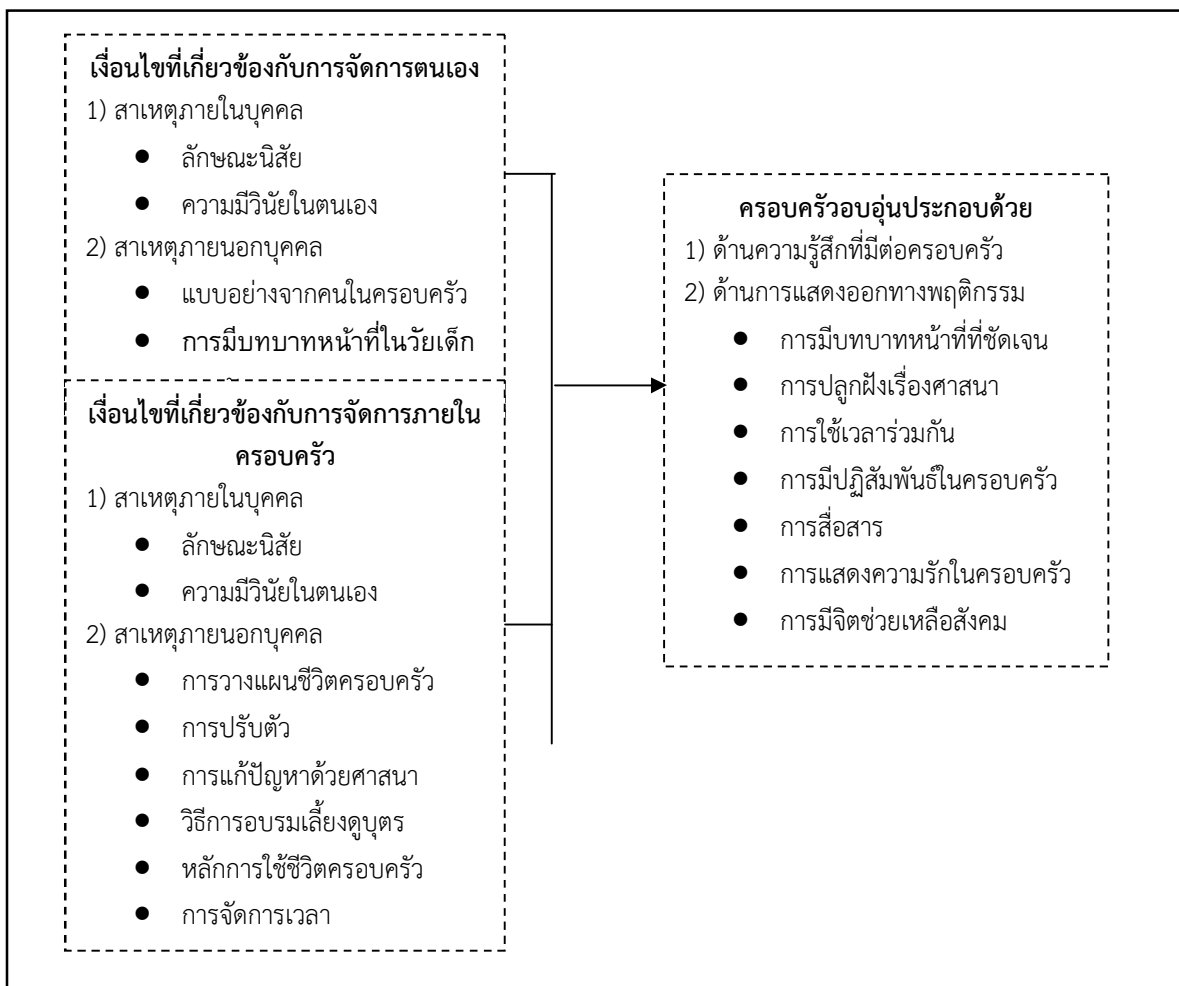
6) การจัดการเวลา การจัดการเวลาในการ
ดูแลภายในครอบครัวนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่
ก็จะต้องทำหน้าที่ของการเป็นภรรยา เป็นแม่ และ
ทำงานในฐานะครู หรือผู้บริหารโรงเรียนและการทำงาน
เพื่อสังคมในคราวเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะไม่มีปัญหาใน
เรื่องของการจัดแบ่งเวลา เนื่องจากงานที่จะต้องทำแต่ละ
อย่างไม่ตรงกัน แต่หากในกรณีที่ไม่สามารถจัดแบ่ง
เวลาได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามคนก็จะมีสามีที่คอยให้
ความช่วยเหลือในการดูแลลูกแทน หรือการช่วยเหลือใน
การจัดระบบการทำงานของเธอ คอยอำนวยความสะดวก
สะดวกในการไปรับไปส่งตามสถานที่ต่าง ๆ นอกจากสามี
แล้ว ก็ยังมีคนในครอบครัวคนอื่น ๆ ที่ต่างให้ความ
ช่วยเหลือด้วยเช่นกัน ซึ่งเธอก็จะมีการจัดตารางเวลา

การลำดับความสำคัญของงานที่ต้องทำว่าสิ่งใดสำคัญ และจำเป็นต้องทำมากที่สุดจึงจะทำสิ่งนั้นก่อน อย่างไรก็ตามพวกเขาก็ไม่ละเลยบทบาทหน้าที่ที่ได้รับว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ทั้งนี้ สถาบันดารงราชานุกาฬ (2553) กล่าวถึงความจำเป็นของการบริหารเวลาว่า เพื่อความสำเร็จของงานและชีวิต เพื่อให้มีค่าเพิ่มขึ้น เป็นเงิน เป็นเกียรติ เป็นสุข อีกทั้งยังสามารถพัฒนางานและตนเองสู่เป้าหมายการทำงานอย่างมีความสุขโดยที่การบริหารเวลาที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนถ้าเรารู้จักการใช้เวลา จะไม่มีคำว่าไม่มีเวลา

“ก็จะมีการแข่งขันกันว่าวันนี้เป็นใคร ถ้าช่วงเช้าของวันอังคาร พุธ พฤหัส จะสอนศาสนา ในช่วงเช้า ซึ่งอาบีเขาจะสอนศาสนา เพราะฉะนั้นเขาก็จะไม่มีเวลาแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของเรา

ไป พอช่วงวันอาทิตย์ จันทร์ เขาจะว่างช่วงเช้าก็เป็นหน้าที่เขาไปส่ง พอช่วงเย็นก็ทำตารางอย่างนี้เหมือนกัน ถ้าใครว่างก็ไปรับ แต่พอช่วงเย็นส่วนใหญ่จะเป็นเรามากกว่า เนื่องจากเป็นช่วงที่อาบีเขามีสอนอัลกุรอาน”

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ครูสตรีมุสลิมสามารถจัดการตนเองและจัดการภายในครอบครัวที่สามารถนำไปสู่ความเป็นครอบครัวอบอุ่นได้ สามารถสรุปแผนผังแสดงความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1. จากการศึกษาพบว่าครอบครัวจะอบอุ่นได้ ต้องเป็นครอบครัวที่อยู่บนพื้นฐานของอิสลาม ที่ให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักพระเจ้า และที่สำคัญเป็นครอบครัวที่มีวิถีการดำเนินชีวิตหรือการใช้ชีวิตครอบครัว ดังเช่นครอบครัวของท่านศาสนาทูมูฮัมหมัด (ช.ล.) ดังนั้นบุคคลควรที่จะเริ่มตั้งแต่การเลือกคู่ครองตามแนวทางที่อิสลามได้กำหนดไว้ และเมื่อแต่งงานใช้ชีวิตครอบครัวแล้ว บทบาทหน้าที่ของแต่ละคนก็ต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับอย่างเคร่งครัด โดยนำหลักการทางศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันในทุก ๆ อิริยาบถให้ได้ โดยเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะทำให้ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข

2. จากผลการศึกษาพบว่าสาเหตุภายในบุคคลที่ทำให้สามารถจัดการตนเองและจัดการภายในครอบครัวได้ เกิดจากการมีลักษณะนิสัยที่สามารถนำคนอื่นได้ มีภาวะของความเป็นผู้นำ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองตั้งแต่เด็ก รวมถึงการมีวินัยในตนเอง ดังนั้นครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมลูกหลานให้สามารถดูแลตนเอง มอบหมายงานให้รับผิดชอบ ให้อิสระในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และส่งเสริมให้ทำกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อเป็นการฝึกความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสร้างควมมีระเบียบวินัย ที่สำคัญคือการทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง

3. จากผลการศึกษาพบว่าสาเหตุภายนอกบุคคลที่ทำให้สามารถจัดการตนเองได้ เกิดจากการได้รับแบบอย่างที่ดีจากคนในครอบครัว การที่มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในวัยเด็ก และมีระบบการจัดการเวลาที่ดี ดังนั้นครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดควรมีการแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างถึงการรับผิดชอบ การขยันหมั่นเพียรต่อการทำงานทุกอย่าง และการจัดแบ่งเวลาในการดูแลสมาชิกในครอบครัวได้อย่างดี รวมถึงการมอบหมายหน้าที่ให้บุตรหลานได้รับผิดชอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการฝึกให้บุตรหลานรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง สามารถที่จะจัดการและรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองได้รับ ซึ่งจะเป็นการฝึกให้สามารถจัดการตนเองได้เมื่อเขาเติบโตขึ้นในสังคม อีกทั้งควรสร้างความตระหนักให้เห็น

ถึงความสำคัญของการใช้เวลา ซึ่งจะส่งผลให้สามารถที่จะฝึกวินัยในตนเองในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ดี

4. จากผลการศึกษาพบว่าเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภายในครอบครัวที่เกิดจากสาเหตุภายนอกบุคคลที่สำคัญ คือ การที่บุคคลในครอบครัวมีหลักการใช้ชีวิตครอบครัวโดยยึดหลักการตามอิสลามได้กำหนดไว้ มีการวางแผนชีวิตครอบครัวว่าครอบครัวจะดำเนินชีวิตไปในแนวทางใด และเมื่อมีบุตรแล้ว จะเลี้ยงลูกด้วยหลักการทางศาสนา ซึ่งเป็นการฝึกให้ลูก ๆ และสมาชิกในครอบครัวได้คิด และตระหนักถึงความสำคัญของการทำดี จะเป็นกรอบชีวิตให้ลูกและสมาชิกในครอบครัวได้เดินทางในแนวทางที่ดีและถูกต้อง นอกจากนี้แล้วเมื่อเกิดปัญหาในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม วิธีการที่จะทำให้ปัญหาลดลงได้ ก็คือการใช้หลักการทางศาสนามาเป็นกรอบในการแก้ปัญหา ดังนั้นเมื่อหากมีบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลทั่วไปที่ประสบปัญหา แล้วนำหลักการทางศาสนามาช่วยในการจัดการปัญหา ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้คลายทุกข์และทำให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวยืนยาวและมีความสุขได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาคือ กลุ่มสตรีมุสลิมสมรสที่ประกอบอาชีพครูเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการขยายขอบเขตในเรื่องกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาให้มีขอบเขตกว้างขึ้น เช่น ทำการศึกษาในกลุ่มวิชาชีพอื่น ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อค้นพบที่หลากหลาย หรือข้อค้นพบที่เป็นการยืนยันข้อมูลได้ครอบคลุมมากขึ้น

2. ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาแต่ละรายนั้น ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เป็นครูสตรีมุสลิมสมรสเท่านั้น โดยไม่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด เช่น การเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวจากบิดามารดาหรือจากสมาชิกในครอบครัว หรือจากสถานที่ทำงาน เป็นต้น ดังนั้นในการศึกษาต่อไปในอนาคตนั้น ควรทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมด้วยเพื่อทำให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดชัดเจน ลึกซึ้ง และอาจจะทำให้ได้มุมมองที่

แตกต่างกันออกไป อันจะทำให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาถึงเงื่อนไขการจัดการตนเองและการจัดการภายในครอบครัวที่นำไปสู่ครอบครัวอบอุ่น ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความละเอียดลึกซึ้ง (Sensitive) เป็นอย่างมาก ดังนั้นหากมีความต้องการที่จะศึกษาในเรื่องดังกล่าวต่อไปในอนาคต ผู้ที่ต้องการวิจัยในเรื่องนี้ ควรมีการฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการสัมภาษณ์ จนมีความเชี่ยวชาญมากในระดับหนึ่ง เนื่องจากการสัมภาษณ์ในทุกประเด็นต้องใช้ทักษะและความสามารถในการสัมภาษณ์ในระดับสูง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ชัดเจน และละเอียดลึกซึ้ง เพื่อมาใช้ในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเพื่อให้อาจสามารถตอบปัญหาการวิจัยที่กำหนดไว้ได้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2550. **ใครว่าไม่มีเวลา ขณะเวลาได้ด้วยการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- ชาย โพธิ์สิตา. 2548. **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- มัสลัน มาหะมะ. 2552. แต่งงานง่าย ชินายาก. มุลินิธิเพื่อการศึกษาและการพัฒนาสังคม. รัตนาจันทร์เทาว์ และ วงศ์ภินันท์วัฒนา. 2547. การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวชนบทอีสาน. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2553. การบริหารเวลา (Time Management): เอกสารความรู้ สดร.ลำดับที่ 17 ปีงบประมาณ 2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. หน้า 3-5.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2547. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา

สถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547-2556. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

Curtin, R.B., Mapes, D., Schatell, D., & Burrows-Hudson, S. (2003). Self-management in patients with end stage renal disease: Exploring domains and dimensions. *NephrologyNursing Journal*. 32 (4). 389-395.

Kristin A.Moore. et al. 2002. Preliminary Research on Family Strengths. Baltimore. Maryland.

Maria Krysan et al. 1990. *Identifying Successful Families: An Overview of Constructs and Selected Measures*. U.S.Department of Health and Human Services Assistant Secretary for Planning and Evaluation.

มัสลัน มาหะมะ. 2550. อิสลามวิถีแห่งชีวิต. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2554, จาก

<http://www.islammore.com/main/content.php?page=sub&category=47&id=1004>